

Asia: VN/10855/2024

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen, sähköisten luottamuspalvelujen ja eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kansallisesta sääntelystä:

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rajat ylittävästä sähköisestä tunnistamisesta, sähköisistä luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä sekä uusi laki digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta ja ehdotetaan muutettavaksi lakia vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja luottamuspalveluista, joilla toimeenpannaan eIDAS-muutosasetus. Näin luodaan lainsäädäntö digitaalisille lompakoille.

Esityksen mukaan Digi- ja väestötietoviraston tehtävänä olisi tarjota eurooppalainen digitaalisen identiteetin lompakko Suomessa ja poliisihallitus tuottaisi eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakon kanssa yhteensopivan digitaalisen henkilöllisyystodistuksen. Jäsenvaltioiden on siis tarjottava lompakoita viimeistään 24.12.2026.

Kaupan liitto kannattaa hallituksen esitystä ja sähköisen asioinnin mahdollistamista. Kaupan liitto pitää tarpeellisena ja kannatettavana lisätä vaihtoehtoja ja kilpailua vahvan tunnistautumisen palveluissa. Nykyisin vahvoja sähköisiä tunnistusvälineitä Suomessa ovat pankkien myöntämän pankkitunnukset ja teleoperaattoreiden myöntämät mobiilivarmenteet sekä viranomaisten myöntämät digitaalisen varmenteet. Digitaaliset lompakot tuovat kuluttajille jatkossa lisää valintavaihtoehtoja. Samalla uudet vaihtoehdot lisäävät yhteiskunnan resilienssiä.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että eIDAS-muutosasetuksen 5 f artiklassa säädetään asiointipalvelujen velvollisuudesta hyväksyä lompakko niiden palveluissa. Yksityisen sektorin osalta

puolestaan edellytetään, että lompakko hyväksytään silloin, kun EU- tai kansallinen lainsäädäntö taikka yksityistä luottavaa osapuolta koskevat sopimusvelvoitteet edellyttävät käyttäjän vahvaa todentamista. Yksityisen sektorin velvollisuus hyväksyä lompakko ei kuitenkaan koske mikroyrityksiä ja pieniä yrityksiä, jotka on määritelty komission suosituksessa 2003/362/EY liitteessä olevassa 2 artiklassa.

Ekosysteemikuvauksesta käy ilmi, että velvoitteen alaisten yksityisen sektorin sähköisten asiointipalveluiden tulee hyväksyä lompakko vahvan sähköisen tunnistamisen välineenä 36 kuukauden siirtymäajan jälkeen eli viimeistään joulukuussa 2027.

Kaupan liitto korostaa, että asetuksen mukainen 36 kuukauden siirtymäaika ei toteudu yritysten näkökulmasta, kun jäsenvaltion pitää tarjota lompakoita vasta viimeistään 24.12.2026. Näin ollen yrityksille jäisi pahimmillaan vain 12 kuukauden siirtymäaika, mitä ei voida pitää missään määrin riittävänä aikana moninaisten vahvaan tunnistamiseen liittyvien järjestelmien yhteentoimivuuden varmistamiselle.

Hallituksen esityksessä ei tarkkaan kuvata tai arvioida vaikutuksia digitaalisten lompakkojen hyväksyttävyyden näkökulmasta. Kaupan liitto korostaa, että EU:n maksupalveludirektiivin (PSD2) edellyttää asiakkaan vahvaa tunnistamista kaikessa sähköisessä maksamisessa. Vaatimus asiakkaan vahvasta tunnistamisesta astui voimaan 14.9.2019. Digitaalisen lompakon suhde vähittäismaksamiseen on Kaupan liiton käsityksen mukaan tulkinnanvarainen ja se vaatisi tarkentamista. Vahva tunnistaminen voi liittyä maksun käynnistämiseen ja maksajan tunnistamiseen sekä esimerkiksi ikärajavaltuutukseen.

Kaupan liitto katsoo, että parhaimmillaan digitaalinen lompakko voi parantaa asiakaskokemusta PSD2:n mukaisen asiakkaan vahvan tunnistamisen osalta, mutta maksamisen käyttötapa voisi pahimmillaan tuoda merkittäviä lisäkustannuksia koko vähittäismaksamisen toimijakentälle.

Kaupan alan yritykset nojaavat sähköisessä tunnistamisessa omien palveluntarjoajiensa, kuten maksupalveluntarjoajien ja tunnistautumispalveluiden tarjoajien ratkaisujen varaan. Näin ollen, mikäli palveluntarjoajille ei olisi valmiutta hyväksyä digitaalista lompakkoa, ei myöskään kaupan alan yrityksiltä voida olettaa tätä kyvykkyyttä. Kaupan liitto korostaa, että asetuksen kansallisessa soveltamisessa ja valvonnassa tulee ottaa huomioon edellä mainitut näkökohdat.

Huomiot koskien digitaalista henkilöllisyystodistusta:

Hallituksen esityksessä ei määritetä ajankohtaa, milloin digitaalinen henkilöllisyystodistus tulisi hyväksyä esimerkiksi kaupoissa. Kaupan liitto katsoo, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttö tulisi olla alkuvaiheessa vapaaehtoista, jotta se voisi sisällyttää osaksi tavanomaisia, yleensä noin 5–7 vuoden välein tapahtuvia järjestelmä uudistuksia. Näin vältettäisiin ylimääräisiltä

kustannuksilta. Kaupan liitto korostaa, että mikäli hyväksymisajankohtaan otetaan lopullisessa hallituksen esityksessä kantaa, tulisi siirtymäaikojen olla riittävän pitkiä eli käytännössä 5–7 vuotta.

Kaupan liitto korostaa, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotossa tulee kiinnittää erityistä huomiota yhteentoimivuuteen kaupoissa olemassa olevan infrastruktuurin kanssa, jotta digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto voivaan tehdä kuluttajille helpoksi ja välttää tarpeettomat kustannukset yrityksille.

Ekosysteemikuvauksessa todetaan, että digitaalisten lompakoiden tiedonsiirrossa hyödynnetään mm. QR-koodeja. Kaupan liitto korostaa, että tiedonsiirron tulee olla teknologianeutraalia ja lähilukuteknologian (NFC, Near Field Communication) hyödyntäminen tulee olla myös mahdollista.

Sekä digitaalisten lompakoiden, että digitaalisten henkilöllisyystodistusten käytön tukena tulisi kansalaisille olla tarjolla myös julkisesti järjestetty neuvontapalvelu.

Huomiot kansallisen vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta parantavista muutoksista:

-

Huomiot koskien kansallista ekosysteemikuvausta:

-

Hiilamo Simo
Kaupan liitto ry